

Regionale Handreiking Versterken Sociaal Weefsel

Weerbaar en Verbonden

Inleiding

Deze handreiking is opgesteld door de projectgroep Versterken Sociaal Weefsel in samenwerking met Veiligheidsregio Brabant-Noord. Deze handreiking geeft de 11 aangesloten gemeenten praktische bouwstenen om met inwoners in gesprek te gaan over zelf- en samenredzaamheidzaamheid in wijken en buurten.

Doel van de handreiking

Het doel is om de zelf- en samenredzaamheid van inwoners te versterken. Dit zijn geen vaardigheden die pas tijdens een crisis nodig zijn; het is een beweging om vandaag al in te investeren. Door vandaag al te beginnen, groeit een verbonden samenleving die op ieder moment sterker staat: in het dagelijks leven, morgen én tijdens een toekomstige crisis.

Bij langdurige crises, zoals langdurige stroomuitval, extreem weer en pandemieën kunnen overheid en hulpdiensten namelijk niet alles oplossen. Als inwoners elkaar dan al weten te vinden en gewend zijn om elkaar te helpen, ontstaat een veerkrachtige samenleving die ook in crisistijd daadwerkelijk iets voor elkaar kan betekenen. Zo raakt een samenleving minder snel ontwricht en kan sneller teruggekeerd worden naar een leefbare situatie.

Duurzaam aan de slag

Het versterken van het zelf- en samenredzaamheid is geen tijdelijk project, maar een maatschappelijke beweging die duurzame borging en aandacht vraagt waarin de behoeften en initiatieven van inwoners centraal staan. Hiermee is een organisatie brede visie, draagvlak en infrastructuur, ook op bestuurlijk niveau binnen de gemeentelijke organisatie, noodzakelijk.

Regionale Handreiking Versterken Sociaal Weefsel

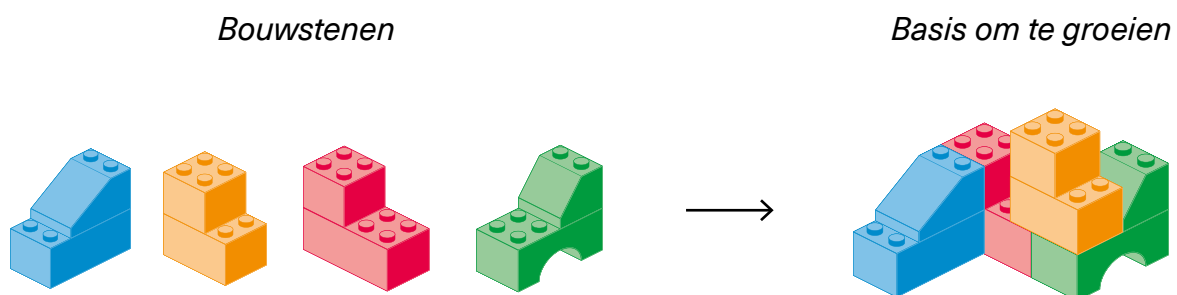
Een basis om te groeien

Leeswijzer

De bouwstenen vormen een praktische gereedschapskist voor gemeenten die samen met inwoners willen werken aan zelf- en samenredzaamheid. Ze helpen bij het verkennen, opbouwen en activeren van netwerken die de verbondenheid in wijken versterken. Elke bouwsteen is los te gebruiken, maar samen bieden ze een stevige basis om te groeien naar een gemeenschap waarin mensen naar elkaar omkijken.

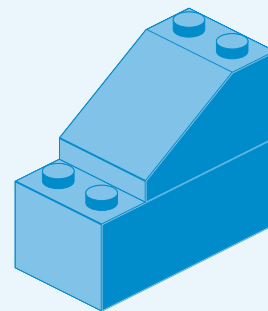
Je kunt zelf kiezen welke onderdelen het beste aansluiten bij de lokale situatie en bestuurlijke ambities, en zo verder bouwen aan een gemeenschap die klaar is voor de uitdagingen van vandaag én morgen. In deze handreiking gebruiken we woorden zoals netwerken, initiatieven en inwoners voor dezelfde groep mensen.

Tot slot laten we in de handreiking aan de hand van praktijkvoorbeelden zien hoe gemeenten in de regio Brabant-Noord, ieder op hun eigen manier, samen met inwoners werken aan het versterken van het sociaal weefsel en het vergroten van de zelf- en samenredzaamheid.

Bouwsteen

Verkennen en verbinden met bestaande en nieuwe initiatieven

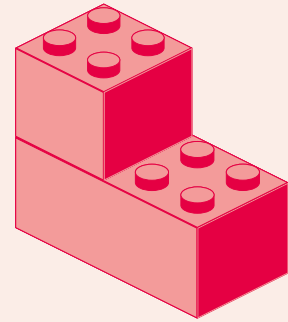
Door bestaande en nieuwe initiatieven te verkennen en goed te luisteren naar hun belangen, kan je als gemeente beter aansluiten bij de behoeften van inwoners. Hierdoor ontstaat een gelijkwaardig gesprek over wat zij willen bereiken, welke stappen al ondernomen zijn en waar je als gemeente in kunt faciliteren. Hierdoor krijg je ook beter zicht op wat er speelt in de gemeenschap. Denk bij initiatieven aan bijvoorbeeld buurtverenigingen, buurtpreventieteams, religieuze gemeenschappen, jongerenverenigingen, sportverenigingen, scouting, vrijwilligersnetwerken, volkstuinverenigingen, burenhulp, seniorenorganisaties.

Tips

- Zet de kennis van verbinders in het sociaal domein, zoals opbouwwerkers, wijkmanagers, buurtcoördinatoren en gebiedsregisseurs in om bestaande netwerken in kaart te brengen. Laat hen een werkgroep vormen om informatie te delen.
- Begin met de bestaande initiatieven. Leer hiervan en gebruik deze ervaringen wanneer de gemeente klaar is om uit te breiden naar nieuwe initiatieven die zich nog niet vanzelf melden of moeilijk te bereiken zijn.
- Reageer snel en duidelijk op initiatieven van inwoners, zodat zij zich gehoord voelen.
- Werk in meerdere wijken of dorpen tegelijk, zodat niemand het gevoel krijgt te worden uitgesloten of in een 'pilotgebied' te zitten.
- Zorg voor één herkenbaar contactpersoon vanuit de gemeente.
- Verken ideeën samen met inwoners en laat de regie bij hen.
- Maak de verwachtingen over samenwerking en ondersteuning duidelijk.

Bouwsteen

Ontmoeten en samen in gesprek

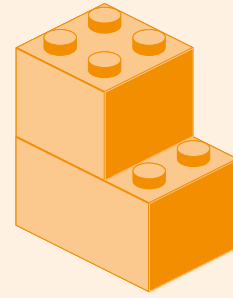
Als gemeente kun je gesprekken faciliteren waarin de inwoner centraal staat. Zo geef je de inwoner de ruimte om elkaar te ontmoeten en leren kennen, talenten, ideeën, kennis en energie te ontdekken en zelf initiatief te ontwikkelen.

Tips

- Communiceer zo dat iedereen kan meedoen en zich welkom voelt, en bouw vertrouwen door inwoners actief mee te nemen.
- Kleine attenties en de uitnodiging om iemand mee te nemen kunnen motiverend werken.
- Start met een korte rondvraag, zoals: “**waarom bent u hier?**”, “**wat gaat al goed?**”, “**wat kan nog beter?**”, “**wat gebeurt er als we niks doen?**” en “**wat zou jouw bijdrage kunnen zijn?**” of zet een professionele gespreksleider in (bv. via ‘s-Hertogenbosch In Dialoog).
- Ga actief op zoek naar talenten, ideeën, kennis en de energie van inwoners.
- Laat inwoners zelf doelen en vervolgstappen bepalen, zodat hun initiatief centraal blijft. Bied eventueel ideeën voor een vervolg, zoals informatie rondom een bepaald thema (bv. langdurige stroomuitval, veiligheid of leefbaarheid).
- Stel informatie en deskundigheid beschikbaar wanneer inwoners daarom vragen.
- Zorg voor een kort verslag van elke bijeenkomst, ook voor mensen die er niet bij waren.
- Evalueer de bijeenkomst en monitor het vervolg.
- Gesprekstoels zoals die van de NCTV, het Rode Kruis of Fontys kunnen helpen bij het openen van het gesprek (zie www.vrbn.nl/weerbare-samenleving voor meer informatie).

Bouwsteen

Van gesprek naar actie

Wanneer je inspeelt op de energie en behoeften van inwoners, kun je samen met hen actie ondernemen. Door de regie bij de inwoners te laten en hen zelf te laten beslissen wordt actiebereidheid en vertrouwen vergroot.

Als gemeente kun je faciliterend zijn bij:

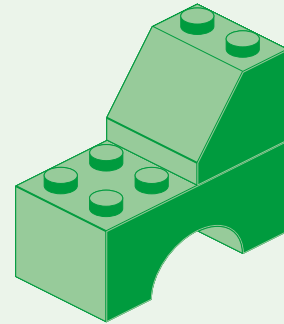
- een volgend gesprek of bijeenkomst;
- een actie vanuit inwoners;
- een actie vanuit gemeente;
- een terugkoppeling van ondernomen acties.

Tips

- Geef duidelijke kaders over wat inwoners en gemeente van elkaar mogen verwachten, en kom afspraken na om het vertrouwen te versterken.
- Leg kennis en inzichten vast in contactenlijsten en buurtplannen, en faciliteer een veilige, vaste plek om dit te bewaren en te delen.
- Help inwoners om vervolgstappen te zetten, bijvoorbeeld met een klein regelvrij budget. Hiermee kunnen netwerken zich zelfstandig ontwikkelen op het gebied van zelf- en samenredzaamheid. Je kunt hiervoor kaders stellen, maar tegelijkertijd ruimte bieden voor vrije invulling. Bijvoorbeeld voor het aantrekken van expertise.

Bouwsteen

Initiatieven duurzaam borgen

Door de energie en betrokkenheid van inwoners vast te blijven houden, kan je als gemeente een sterk en actief netwerk in de buurt ondersteunen. Zo geef je inwoners de kans om met elkaar contact te houden, van elkaar te leren en kennis te delen. Als mensen goed met elkaar verbonden zijn, kunnen ze veel vragen onderling oplossen. Daardoor komen minder vragen bij gemeenten terecht.

Tips

- Kijk of initiatieven uit verschillende buurten kunnen worden verbonden.
- Informeer de gemeenteraad en betrek sleutelfiguren uit het netwerk. Dit geeft erkenning én maakt het onderwerp zichtbaarder in de lokale politiek.
- Stimuleer samenwerking door informatie en goede voorbeelden te delen binnen de gemeente.
- Ondersteun inwoners met een duidelijk platform, zowel online als offline.
- Investeren in professionele gespreksleiders kan de gesprekken met inwoners ondersteunen en ervoor zorgen dat iedereen gehoord wordt.

Ondersteuning

Voor gemeenten

Veiligheidsregio Brabant-Noord beschikt over een breed netwerk van specialisten met kennis van uiteenlopende thema's die van grote waarde kunnen zijn in gesprekken met inwoners, zoals brandveiligheid, stroomuitval, uitval van drinkwater en de continuïteit van hulpverlening. Daarnaast kan de veiligheidsregio actief meedenken én meewerken aan manieren om kennis en vaardigheden over deze onderwerpen te versterken, bijvoorbeeld door het organiseren van fysieke oefeningen, tabletop scenario's en andere vormen van praktische voorbereiding.

Voor gemeenten die het gesprek met inwoners en wijken willen professionaliseren, biedt Veiligheidsregio Brabant-Noord de mogelijkheid om een training te volgen van 's-Hertogenbosch in Dialoog: een organisatie die gespecialiseerd is in het begeleiden en organiseren van dialoogtafels met inwoners over uiteenlopende onderwerpen.

De doelstelling van deze training is dat deelnemers de dialoogmethodiek meenemen naar hun eigen organisatie en deze daar verder verspreiden, zodat de aanpak duurzaam ingebed raakt in het gemeentelijk handelen. Omdat de training bedoeld is om langdurige impact te creëren, is het aantal plekken beperkt. Deelname is gratis. Voor meer informatie over de dialoogmethodiek, zie www.s-hertogenboschindialoog.nl. Voor meer informatie over de training die wordt aangeboden door de veiligheidsregio kunt u contact opnemen via netwerkmanagement@vrbn.nl

Contact

Deze handreiking verandert mee met nieuwe inzichten.

Heeft u vragen of behoefte aan voorbeelden? Mail netwerkmanagement@vrbn.nl of ga naar www.vrbn.nl/weerbare-samenleving.

Landelijke praktijkvoorbeelden zijn te vinden via www.weerbaarnl.nl

Toolkit Weerbare Samenleving Brabant-Noord

Dit document kunt u ook online vinden.

Scan de QR-code of ga naar www.vrbn.nl/weerbare-samenleving

Bijgedragen aan de handreiking

Deelnemers, inspiratie & bronnen

Deelnemers

Projectgroep Versterken Sociaal Weefsel

- **Gemeente Bernheze:** Brenda Waes
- **Gemeente Meierijstad:** Kay den Teuling
- **Gemeente 's-Hertogenbosch:** Hugo ter Steege, Jolijn van der Linden, Bart Eigeman
- **GHOR:** Danielle Hofstra

Inspiratie

Gemeente Boekel: Rianne Freijters

Gemeente Oss: Demian Stokebrand

Nederland Zorgt voor Elkaar: Wim van Hest

Mijnbuurtje.nl

Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen

Landelijk Samenwerkingsverband Actieve bewoners

BurgerReserve

's-Hertogenbosch In Dialoog

Bronnen

Handreiking weerbaarheid en veerkracht op lokaal niveau (VNG, 2025)

Handreiking Inventariseren en activeren netwerken (VRU)

